Рішення

спеціалізованої вченої ради

про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Київського національного університету імені Тараса Шевченка МОН України прийняла рішення про присудження **Щиголю Олегу Володимировичу** наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право на підставі прилюдного захисту дисертації *«Гарантії прав потерпілого на досудовому розслідуванні»* за спеціальністю 081 Право.

«30» травня 2024 року.

Щиголь Олег Володимирович, 1998 року народження, громадянин України.

Освіта вища: закінчив у 2020 році юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 Право.

З 01 жовтня 2020 року навчається в аспірантурі Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертація виконана на кафедрі кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник – Кучинська Оксана Петрівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Заслужений юрист України.

Здобувач має 21 наукову публікацію за темою дисертації, із них 11 статей, опублікованих у наукових виданнях України та наукових виданнях інших держав, а також 10 тез доповідей на наукових конференціях:

1. Щиголь О. Нова концепція процесуального становища потерпілого та його представників у кримінальному провадженні з урахуванням засади процесуального віктимоцентризму. Юридичний вісник. 2021. № 2. С. 177-185. DOI: https://doi.org/10.32837/yuv.v0i2.2171.

2. Щиголь О. Забезпечення прав потерпілого на збирання та подання доказів під час досудового розслідування. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 3. С. 289-295. DOI: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.47.

3. Щиголь О. Збирання потерпілим копій документів під час здійснення кримінального провадження: проблемні питання. Вісник кримінального судочинства. 2020. № 3-4. С. 178-187. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/Visnyk_Krim_Sud_3-4_20_231013_avt-178-187.pdf.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Сергєєва Діана Борисівна, докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Тетерятник Ганна Костянтинівна, докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На сторінці 39 автор зазначає, що визначення процесуальних гарантій було б більш повним, якщо в ролі самостійного об'єкта гарантування безпосередньо згадувалися завдання кримінального провадження. На думку

офіційного опонента, доцільно було б навести додаткові аргументи на користь такої позиції.

2. Дискусійною вбачається запропонована здобувачем концепція правонаступництва, адже відповідно до частини шостої статті 55 КПК України, якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливлює подання нею відповідної заяви, положення частин першої – третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Відтак доцільність сформульованих у роботі пропозицій у цій частині потребують обґрунтування.

3. У контексті посилення гарантій прав потерпілих автором пропонується наділити правом на безоплатну правничу допомогу осіб, які є сурогатними матерями, з огляду на їх особливу вразливість (сторінка 155). Виникає запитання щодо того, чому пропозиції наводяться тільки щодо цієї вразливої категорії потерпілих?

4. Автор справедливо звертається до гарантій прав потерпілого під час проведення слідчих (розшукових) дій загалом та допиту, зокрема, залучення психологів для роботи з цими учасниками кримінального провадження. На думку офіційного опонента, у контексті дослідження доцільно було б розглянути питання застосування сучасних методик процесуального інтерв'ю, моделі «Барнахус», кімнати, дружньої до допиту (опитування) дитини.

5. Видається не зовсім справедливим твердження, що висловлюється автором на сторінці 182: «…внесення відомостей до ЄРДР є суто механічною дією, яка в силу імперативних положень статті 214 КПК України має бути виконана не пізніше 24 годин після подання заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення або самостійного виявлення уповноваженою особою обставин, що можуть свідчити про його вчинення». Саме внесення відомостей до ЄРДР є, за загальним правилом, моментом, з якого починається досудове розслідування, і безпосередньо впливає на

законність/незаконність проведення процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень.

6. Слід схвально поставитися до елементів наукової новизни, викладеної у вступі. Натомість, на думку, офіційного опонента, окремі пункти висновків доцільно було б сформулювати менш формально і більш розгорнуто (наприклад, пункти 2, 3).

Туманянц Ануш Робертівна, кандидатка юридичних наук, професорка, доцентка кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. На сторінці 92 здобувач вносить пропозицію доповнити частину першу статті 55 КПК України пунктом 13^1: «у будь-який момент відмовитися від процесуального статусу потерпілого шляхом подання слідчому, дізнавачу, прокурору, суду відповідної заяви з можливістю набути процесуальний статус потерпілого повторно». Не можна підтримати ідею автора, враховуючи таке. По-перше, уявляється, що подання заяви про відмову від статусу потерпілого не повинно мати правових наслідків, що полягають у можливості набути процесуальний статус потерпілого повторно, оскільки така позиція потерпілого межує із зловживанням правом, що, у свою чергу, суттєво ускладнює кримінальне провадження та перешкоджає здійсненню правосуддя у розумний строк. По-друге, натомість видається за необхідне прямо передбачити в законі відповідне положення, яким би визначалися темпоральні межі подання заяви про відмову від процесуального статусу потерпілого. Під час публічного обговорення хотілося б почути додаткову аргументацію здобувача.

2. На сторінках 135-140 дисертації розглядається право потерпілого на участь у такій слідчій (розшуковій) дії як освідування. Зокрема, дисертант пропонує закріпити в КПК заборону примусового освідування потерпілого. Дійсно, застосування кримінального процесуального примусу до потерпілого під час збирання доказової інформації негативно впливає на психологічний та емоційний стан останнього, викликає додаткові переживання на додаток до

шкоди, яку вже було завдано кримінальним правопорушенням. Втім, на думку офіційного опонента, з категоричним висновком щодо заборони примусового освідування потерпілого складно погодитися, враховуючи, що застосування кримінального процесуального примусу в певних випадках зумовлюється необхідністю вирішення завдань кримінального провадження, а саме: досягненню повноти, всебічності, неупередженості розслідування, а також отримання відомостей, які є необхідними для належної правової кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення; освідування потерпілого, навіть у разі його відмови, за певних обставин необхідне при розслідуванні, наприклад, зґвалтуванні, особливо якщо є підозра на обмову з боку потерпілого і підтвердити або спростувати твердження про сам факт злочину можливо шляхом проведення освідування; на практиці можуть виникнути ситуації, коли потерпілий у силу об'єктивних причин не здатний висловити згоду або заперечення щодо добровільної участі у слідчій (розшуковій) дії протягом невизначеного проміжку часу (особа перебуває у комі в закладі охорони здоров'я), а зволікання з проведенням освідування може призвести до втрати доказового матеріалу, що, у свою чергу, заблокує кримінальне процесуальне доказування у таких провадженнях.

3. У доктрині кримінального процесу висловлювалися міркування щодо віднесення надання дозволу на примусове проведення освідування особи до компетенції слідчого судді, оскільки така дія пов'язана із вторгненням у сферу особистих прав і її проведення лише за рішенням сторони обвинувачення може призвести до їх порушення. Є й дещо інший підхід: слідчий суддя має здійснювати контроль за проведенням освідування post factum. Особі, яка примусово була піддана освідуванню, доцільно надати право оскаржувати слідчому судді рішення прокурора про проведення цієї слідчої (розшукової) дії. У такому разі мета судового контролю буде полягати у перевірці законності прийняття відповідного рішення. Якщо слідчий суддя встановить, що при проведені примусового освідування допущені порушення закону, він

має визнати зібрані докази недопустимими. Цікаво було б почути позицію автора під час публічного обговорення.

4. На сторінці 181 дисертант пропонує внести зміни до частини першої статті 214 КПК України, доповнивши її другим абзацом: «У разі, якщо заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення с відверто беззмістовною, не передбачає належного інформаційного навантаження або за своєю суттю є заявою (повідомленням) про адміністративне правопорушення, відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань не вносяться». На думку офіційного опонента, запропоноване нормативне положення сформульовано шляхом застосування оцінних понять, припускає неоднозначне тлумачення, що свідчить про відсутність правової визначності як складової верховенства права та породжує небезпеку порушення конституційних прав осіб, у тому числі потерпілих. Річ у тім, що спроба розв'язати прикладну проблему через використання інших нечітких формулювань (якими є оцінні поняття) є логічною помилкою, а застосування вказаного підходу не призводить до отримання бажаного результату. Бажано почути, який зміст вкладає автор у поняття «відверто беззмістовною» та «належного інформаційного навантаження».

Костюченко Олена Юріївна, кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Пропозиція наділення потерпілого та його представників статусом окремої, потерпілої сторони (разом із обвинуваченням та захистом) є дискусійною. Здобувачу варто було окремо проаналізувати підхід, втілений у Статуті кримінального судочинства 1864 року, за якого потерпілий визнавався приватним обвинувачем та належав до сторони обвинувачення, маючи низку процесуальних прав та їх гарантій. Концепція надання потерпілому статусу приватного обвинувача, її переваги та/або недоліки не були повною мірою розкриті у дисертаційному дослідженні. Крім того, виокремлення потерпілої

сторони є проблематичним у розрізі функціональної належності потерпілого та його представників у кримінальному процесі.

2. Пропозиція обмежити часові межі пред'явлення цивільного позову стадією підготовчого провадження потребує додаткового обґрунтування. У цьому контексті доцільно дослідити випадки, за яких особа перебуває в стані, який унеможливлює подання нею відповідної заяви, цивільного позову, вчинення процесуальних дій.

3. Запропонована концепція процесуального віктимоцентризму супроводжується ризиком обмеження прав інших учасників кримінального провадження та порушенням процесуального балансу в кримінальному провадженні. Відповідно до статті 2 КПК України завданнями кримінального провадження, зокрема, є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження з тим, щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Законодавство не пріоритизує будь-кого з учасників кримінального провадження, проголошуючи натомість принципи рівності та змагальності.

Мірошников Іван Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У тексті дисертаційної роботи, зокрема в назві підрозділу 2.1, використовуються поняття «процесуальний статус» та «процесуальне становище», які ототожнюються здобувачем. У науці кримінального процесуального права та в інших галузях юридичної науки зустрічаються різні підходи щодо співвідношення наведених понять, зміст яких доцільно було б окремо розкрити та проаналізувати їх в аспекті забезпечення прав потерпілого на досудовому розслідуванні.

2. Підтримуючи концепцію створення Державного фонду відшкодування шкоди потерпілим, здобувач зазначає, що з огляду на потребу

ефективного та своєчасного поновлення порушених прав потерпілих така шкода має бути відшкодована якнайшвидше – на досудовому розслідуванні. Водночас у такому разі високим є ризик зловживань, пов'язаних із прагненням осіб до незаконного збагачення. На мою думку, доцільно було окреслити шляхи попередження та протидії наведеним зловживанням з достатнім ступенем обґрунтування кожної з висловлених пропозицій.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – немає;

«Утримались» – немає.

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА УХВАЛИЛА:

1. Дисертація Щиголя Олега Володимировича на тему: «Гарантії прав потерпілого на досудовому розслідуванні», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право, є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

2. Присудити Щиголю Олегу Володимировичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

3. Рішення разової спеціалізованої вченої ради затвердити і передати до Науково-дослідної частини університету.

4. Науково-дослідній частині підготувати наказ про видачу Щиголю Олегу Володимировичу диплома доктора філософії та додатка до нього європейського зразка.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення спеціалізована вчена рада Київського національного університету імені Тараса Шевченка присуджує Щиголю Олегу Володимировичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради
докторка юридичних наук, професорка **Діана СЕРГЄЄВА**

Підпис засвідчую
Вчений секретар
КАРАУЛЬНА Н.
31.05.20

Україна * Київський національний університет імені Тараса Шевченка * Ідентифікаційний код 02070944